

ГЛАС ДРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 29.

НА ЦЕТИЊУ, У СУБОТУ 26. ЈУЛИЈА (7. КОЛОВОЗА) 1875.

ГОДИНА III. (V.)

„ГЛАС ДРНОГОРЦА“ излази једна пут недељом. Стари: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. н. 6; во год. 3; четврт год. н. 1. 50. н. За СРБИЈУ год. н. 7; во г. н. 1. 50.; четврт н. 1. 75. н. За све друге земље год. н. 8. во год. н. 4; четврт год. н. 2. За остале плаћа се по ред њихових. Представу и све наруџбе ишају се администрацији, а пошти уреднишћу на Цетињу.

УСТАВАК У ХЕРЦЕГОВИНИ.

Наше најновије обавјести о устанку српског народа у Херцеговини не говоре толико о воједничким сукобима, којих није ни било много ни значајнијих. Оне се више баве предглагољем само прероде устанка, домаћаја и значаја његовог, како се за посљедњих десетак дана развио. И по тојем, са свијем основаним извјештајима, у стању смо да нас изрећи, да се устанак херцеговачки не само у досадашњем границима својим у добром духу одвијачности и непоустљивости одржао, него се он и знатно проширио и ојачао.

Што смо у прошлом листу предвиђали, то се већ догодило. Наша погранична племена, као Зубци, Бањани, Корјенићи и Рудњани, који су још мирни гледаоци били, придружили су се сада устанку. Одатле се распљати и раширио устанак и даље, управо до Таре. Колико је простора добио тијем устанак, свјетло је два пута више ојачао.

Чете усташке, које су бројале по двадесетину људи нарастале су сада на стотине. Само Бањани потврђених су их са двије стотине јунака добро наоружанијих и опремањенијих, као што су изада они. И из Црне Горе ускочили су и прискочан браћи у помоћ познати херцеговачки јунаци, а на њих чувени јунак, херцеговачки војвода под Богдан Змионић и са Трогаван, у срцу Херцеговине, развио је бунрак устанка. И осим тога са свијех страна, гдје има ускока и настањеника херцеговачких и многи други добровољци долазе браћи у помоћ, да војују за њихово добро и да дјеле с њима муку јуначку. Устаници су за сада прилично снабђени оружјем и муницијом.

Велики значај и далеки долашјај тијем најновијих појава јасно је проишја и осим сав скупца дају нам права на закључење, да херцеговачки устанак није више онај покрет, који би се на њег дипломатске интервенције стишло, или пред биталонима војске турске покорно. Ово је устанак ојачајног народа, који се одважно на борбу до крајности, да у пој или подлегне или задобије своја права на људски живот.

Познато је, да дипломатија ни при једном покрету на истоку није пропустила да похита, својим посредовњем мир да поврати. Без сваке сумње она ће се и сада пожурити на тај посао, а то как већ и наговјешују њене стране новине. Но устанак овај слаба изгледа даје, да ће дипломатија у Херцеговини мир само за дуго времена повратити моћи. Ако не буде доцне, може бити, да устанак херцеговачки још једном ујакме слободног народног живота може прекратити. Без тога данашњи устанак неочењива успјеха могућном посредовању јевропске дипломатије, нити даје надежде сили турској, да ће га она моћи угасити.

Ми с свијем исповједамо потпуно увјерене своје о свој озбиљности догађаја у најближем сусјеству нашом, а тијем већ и саме Црне Горе по положају и одношају њеном према Херцеговини.

Ако и ко, Црна Гора, са свијем природно, не може бити ни у којем случају, равнодушни гледаоц догађаја у Херцеговини. Због тога и зичус, кад је ово велико прогонство народно било

у Херцеговини, Црна Гора није пропустила, да највише не поради за побољшање става браће своје и за повратак њихов, мачином и пугом маришјем, који је онда о несретној судбини њиховој рјешавачно, на нешто доцна или сада у томе заостата.

Неморуло бити посвећени у најјере и рад наше владе, који у осталоце није пигаје у оваквим приликама изложеног њелости, да не буде ли суђењо, да се овај устанак прекине са изјесеним користима за наш народ у Херцеговини, наступили у Херцеговини све, што наступити може, држимо да и Црна Гора мора бити спремна и одлучна. Свакојако ми не видимо ништа, што би нам дало повода сумњати о владу, да она стоји с ирекрштеним рукама и да неће Херцеговини оружити бар своју моралну помоћ.

ВАН С ПОДУМЈЕСОМ!

Под тим насловом доноси праша „Политика“ следећи чланак поводом херцеговачког устанка: „15. Јунија 1389 паде цар Лазар у битци на Косовом пољу и с њим слобода Српства и осталих хришћанско-славенских народа. По вијека касније трувању топови њађарскога одметника Орбана пред Храбро штићеним цариградским бедемима. 29. Маја 1453 паде стара главни град источно-ријскога царства у руке Мухамеда II, а на развалинама његових разорених зидина узрије посљедни Нисолог. Крст Константина Великога паде у прах, а с врхунца чисте Сортијине цркве раширишше позујесци своје господарство преко јевропскога истока. Од оног времена мину скоро пет вјекова. Турци постаде бићек континента, те у руке евангеличних освојитеља паде један хришћански бедем за другим. Након јуначког одпора предадоше се Београд и Род. Угарска, изузев сјеверне јужашије, постаде владом високе порте. Више него два стољећа морало се напичати читаво Хришћанство, да учини конач перјанитионог страха од Турака, и да моћ порте, ограничениу на подручја балканскога полуотока, на толико скрши, колико се управо чинило нужним, да се осигура против вјековитог турског сметању мира. Скрајња погибељ била је за час одстрањена, али узрок њезни остаде, па је Турци господарно тим свирепије у ужи границима балканскога подручја. Уморство, грабеж и вандалско пустошење називачнаху трогове обриваних синова мухамедових пријо, ох њихових побједа, бјега и у самој домини. Јевропској суворовшћу прогњаху побјеђене, и тим је порта илае илае изгледа, да ће се омет уздићи до старог сјаја оспвајуће државе, тим је грозније поступада она са својим властитим хришћанским поданима и вазалима. Читаво вријеме, које је истекло од почетка овога стољећа, вреће се турски државни живот између дјела најнеправеднијих владиних и управних мјера, урота и устанака, поглавито пак између оних чудноватих дипломатичких најсторпја, које под насловом посредовања већ од некада играју направа порти значенату улогу. Али жеља дипломатије за посредовањем није била ништа друго, него највећим јавством за господарство Турака у Јевропи. Привидни интереси за злостављање источне Хришћане бије узјек само извиком, да се извршују туђи упливи, којих долашјај није био велик, будући да је међусобно сувереновње велевластат пријечило свако озбиљно настојање. Тако во свем у духу традиционалних извора јевропске дипломатије свишине се људи најзад на догњу, да је општавек јевропске Турске јавством миру, главном штићеником континенталне

равновјесје, која се не силје уздржити под никоју цијену. Са зеленога стола свирала се порта како нужно зло, које инаде у себи добра: али даково је то добро било, да поимање многобројне иштарје и њене разлике, које су редовито подтакнуле биле портом својом или барем њеном кришћом.

Турци је, било да је за неколу побјеђен јевропског културног, било да преснала своје дачне у захвалном катану старорјерних. Виаљни упливи, испуство и угај по ижељају ничета на његовом народном значају, којета су оштро изражени главни потези тежња за господарством и ошртност. Повјест објашу посљедњих десетљећа не делушати у том погледу никаквога прогуслоава. Изрази најсуровије жриње показаше се најјисније пригодно сјеме Хришћана у Дабаску и Либанову у лету г. 1860. Скоро истодобно с овом, дошло је до крвавих устанака у Босни и Херцеговини. Неучуена самовоља чиновника, од најјеге до највишег, правосуђе најгоре, што се покисати може, и несигурност у оне редовито су главним поводом свиј устанком посљедњега доба. Након кретског устанка, који је до 1869 г. трајао скоро три године, следаше поједини устанци у Бујгарској, а 1873 г. иучуено, гласчење Хришћана у Босни, кому је била посљедница за нашу, да га је денуцирао аустр. консул. Већ онда било је погибељи, да ће босанско питање заузети обсет, који је могло бити погобељан по порту. Али што користе таквова испуство држави, у којој је управа посла покисарена?

Подгоричка ичера овога прољећа показала је јасно да се од порте није моћи илаати нити обзирности ни правдености. Требао је свега уплива туђих заступника и безпријерно коректног држања кнеза Николе, да се порта присила на испуствљеност и да се задобије задовољштина, воју је од не захтјевала Црна Гора. Накондећи небројене изговоре, прастала је изводом порта с највећом зловољом на то, да задовоља праведним захтјевима Црне Горе. Бечки ошчиноза почеше кичати од радости и славити мирољубивост великог Турчина. Али Турци не могуше прегорјети подгоричког пораза. Њихова жриња против хришћанских Славенима морала је икати жртва, а будући да ставовници Херцеговине немају ни воље склоности, да се даду од турских зулућира злостављати или убијати, и будући да турске области као увјек тако и овај пут нијесу посве ништа учиниле за њихову заштиту, него су с признавањем и одобривањем мирно гледале, то пограбише Хришћани оруђе, а с којим успјехом, показују посљедња вјести о догађајима у Херцеговини.

Најновији догађаји показују као и сви пређашњи, да турска влада не само нежа свате, него ни воде, да учини конач тој прогуслаконости и самовољи својих поданика. Под њеном увериљавом пореза са највећом безобзирности и ћераво глобљењем непрестале, те извонично народ на скрајни одпор. Неда се дакле очекивати да ће се турски одношаји поправити. Нити иницијално нити политичко стање не пружа таквих нада, па се према томе није чушати, ако потлачени народи балканског полуотока — увјерени о нужди, да се распадне турско господарство, и не бринећи се за дјелатност оне дипломатије, која их још увјек оставља на циједљу — мисле сами на своје интересе и своје ослобођење. Сви они у кратко једно за другим следећи устаници нијесу ништа друго, него семитом приближује се, неуколнине кастрације, па будући да се циљ и границе нити садашња нити којег будућег могућег устанка не могу својеволно одредјити код дипломатичког стола, а будући да о распаду турског господарства у начелу већ одвавна влада слога, то је лажност велевластат, да догађаје на балканском полуотуку непомиче у њиховом природном развоју, ван

ako oni može biti vađen čitavi proces riješiti jednostavniji i kraćim putem.

Poluujesec mora se opet ugučiti hrišćanskom krstu, Turčin mora otići iz Jevrope, ako se hoće, da se na istoku kontinenta povрати red i mir. Više nego pet stotina godina bojuje Jevropa na toj gvozdjenoj se boještini. Čemu da se još dugo čeka, ako se bolest izlječiti može jedino brzim operacijom. Diplomacija nije nimalo skrupulozna u izboru svojih sredstava. Čitava povorica silnih bojeva, — kojih se uzroci nimalo ne mogu srazmjeriti s onim, koji pokazuju nuždu, da se učini konac turskom gospodstvu — pokazuje jasno i razgovjetno, da se baš u vašem udubrenom vijeku ni malo ne dolazi u neprijatnu, kada treba kačiti kakov gorđljiv čvor. Zasto da se toliko neko postupi sa vlašću, koja zaslužuje sve prije nego obzirnost. Koja nije nikad poznavala obzirnosti, koja je u svako doba prava i ugovore nogama gazila i koja i sada još u svojoj slabosti svakom sгодом и додјелу на сурову силу. Блазна вријућег ждриједа са веродничним ерупцијам, којих је погубљена неограничена, не може одговарати интересима сусједних држава. Чувство несигурности мора напокон већ једном изчезнути; јавно мишљење има право то и онда захтевати, када велевласти не би узеле никаквога обзира на силне вапаје за помоћ, на народна и религиозна права потлачених народа Турске. С ову страну Саво и Дунава следе сада догађаји једни за другим тако брзо, да дипломатији неће остати много времена, да виђења на конгресива и конференцијам о судбини Турске. Господа код зеленог стола и у парламентарима не требају се више много напњати, јер се ствари на истоку развијају и без извола судјеловања, те ће преје или послје бити присиљени своје генералне основе и комбинације посве непазином начином прилагодити догађајам самим. Неће томе бити први пут покривени дипломатички рачуни, али свакако последњи пут у погледу рјешава источног питања.

ДОГАЂАЈИ У СВИЈЕТУ.

Херцеговачка буна довијела је пљусак најразличитијих комбинација о тежњама на освајачки намерени неких владиса. Једну такву доноси „Остен“ о Русији у погледу Русији је. Он каже да има извјештаја, која недопуштају никакво сумње о томе, да Русија сада у румунском дијелу Бесарабије, која јој је по кришском рату отет и приједан Румунији, енергично о томе ради, да се то земљиште опет одлучи с месиним земљани. Руски консул у Сиајилу, вели се, више ни мало не таји, да ће се тај сада румунски дио земљишта већ до скоро повратити у крио рускога царства, па је већ читав народност на то спремна како на какв неодложни догађај. Очекајмо како Русија парижком уговору од 1856 г. задати последњи сиртни ударца, докни кнез Бизмарк најјерва изоларати Француску и Инглешку. Ми долазимо дакле у суесрет ситуацији, какова је била преје кришкога рата, па на Аустрију свићи ће по други пут са знаменитим посљедицама скопчана нужда, да се одлучи на десно или лијево“.

У инглешком парламенту жеште се и заступници и министри, што је Аустро-Угарска склопила с Румунијом трговачку конвенцију. Паменити потоци Албинови, прераћајући по фарсејску очина, коре Аустро-Угарску, што је овом конвенцијом повраједила парижки уговор од г. 1856 те окривала порти право, да склпа с вилским властима уговоре за Румунију и Србију. Човјек би, читајући силне пете, које су инглешки министри због те конвенције написали, мислио, да је инглешка влада Бог зна како морална и конзервативна, кад се за парижки уговор и права порте толико заузива. Бијеса је кој и до парижкога уговора и до порте, него она брани на истоку само своје интересе. Боји се она за своје уговоре, које је склопила са портом за обесчитаве турске царевине. Аустро-Угарска конвенција са Румунијом испуштајуће је у Румуније инглешку трговину, а то је оно, зашто се Инглези толико заузивају за парижки уговор и за порту.

„Н. с. Преса“ припоује дипломатичко дописивање од г. 1874 између Аустрије, Инглешке и Порте у погледу права Румуније, да склпа са извољским државама трговачке уговоре. Гроф Андраши мислио је при том, да се право, које припада и додјелено Србији, не може одрећи дунав-

ским кнежевинама, да је осрива, којим се признаје кнез Карло, у том погледу до душе нејасан, али да се у витезству трговачких односа са пристоким мора тумачити у том ширем смислу. Инглешка се неслаже тим назорима, али свјетугје порти, нека не ствара вилкових размирица, и нека даде Румунији концесије. Порта на супрот грозила се (г. 1874), да ће пресилни срствани запријечити сваку конвенцију, коју би склопила Румунија са вилеостом. Погледом на догађаје у Херцеговини неће ова сигурно изводити тих пријетња. А од онда одступило је и везир Аршиша, па у дивану влада сада друга струја.

Међу Италијом и Француском бивају односаји све боља. Немачка, Аустрија и Русија виједале су своје посланике у Паризу, ода када је био Наполеон. Италија је придржала својега посланика Нигру, премда је био пријатељ бившега цара. Границе исправљене су такође, како су обадје државе желеле. Под царском владом остале су италијанске рекламације без никаквог успјеха, под Миршалома Макмаховом што се је од тога уредило, што би било могло дати повода накар и мање знатних размирица. Поставаљен је такође већ тежељ за нови трговачки уговор међу Француском и Италијом; специјално договарање започети ће концем овога или почетком донајућега мјесеца. Дотично повјерењство већ је именовано.

Као што се тврди у добро обавјештеним круговима, учинила је Француска италијанској влади разне концесије, какових је Италија бадава тражила од царско владе.

Немачка, која очевидно тражи узрок или барек пеговор за нови рат с Француском, најјерва, како јавља „Вержања“, опет напусти на Белгију с истоку ради тога, што се у њој насељују релозивци, прогнани из Немачке.

ДО ПИСИ.

— Ј. — ДУБРОВНИК, на Панадан. — Буна у Херцеговини све више мах заузима, као што сви вам јавно у мене последњем допису. Поповци су се листом одметнули, само Рањојош мало затеже, али не из какво небратске мисли, него из неких околности.

Шума је сва готова да на оружје скочи, и ако нема у њој велики број тако званих „крстољома“ а пред њима првачи једна особа, коју због чина што на себи носи, за сада нећемо именовати, али немо је добро на памети држати и препоручити је народу да јој сплете прјенац који приличи издајци домовино. Не треба друго него само да још Зубин на оружје скоче онда је устанак општи у свој Херцеговини, а виђеће прослашћена Јевропа, како Србин зна оушевљено бранити своју милу, али тужну и ојањену доминају, згрозиће се на дивно пожртвовање српских синова, који са хаџиров у десетцима хладни гроб излазе на огњишту својих приједова, бршине се у најљућем очајању!!! Видећи се угњављени од свакога, воле славно и величанствено умријети него робовати.

До мало дана видеће Јевропа, или Херцеговце слободне, или сву Херцеговину претворену у пустош и гомилу гробова, Херцеговци су се тврдо зајверили сви до једнога изгинути, и сви су утврдили међу собом следити оне знамените ријечи, које је рекао Вук Мићуновић владници Давилу:

Борби нашој краја бити неће
До истрале наше или турске;

а видећете да ће бити од ријечи.

Међутим су Невеселци отели 3 тона, 80 острагуша и много коња дебана, (ово се пориче. У.) јуче су спалили гласовиту кулу Љубовића и у њој заробили једну булу.

За сад доста; јавићу вам само и ово, да је у петак дошло из Париза преко Краја у Гуж 80 тавара одјеће за турску војску, што ће бити од не јавићу вам у своје вријеме, јер као да је наша власт непропушта.

ЦЕТИЊЕ, 26. Јулија. — У прошлу неђелу на дан св. Илије, био је, као сваке године, годишњи парастос оцу Н. Св. нашега кнеза, бескртвине јунаку, великоме војводи М и р ку. Чинодјелство је преосвештени митрополит г. Иларион са овлашћеним свештеном, а присуствовали су

Н. Н. Св. Св. кнез и кнегиња са цијелом свијетлом породицом.

— У дашњим дан дошли су на Цетинје г. г. Панта Срећковић, професор велике школе из Биограда и Љубовић Колачевић професор учитељске школе из Крагујевца. Они су употребили свој школски одмор на ту корисну цијелу, да пропутују и упознаду нашу отаџбину.

— Из Језера пашу нам, да је тамо дограђена црква, подигнута у славу божију и за спомен велике побједи одржане год. 1862 над турском силом. Том приликом било је 12. о. н. код цркве велико весеље народно, на којем је било доста Срба и из Палеаза.

ПЈЕСМА У СВОЈЕ ВРИЈЕМЕ.

Ах, завичају, невољни робо!...
Највећа жртва, најцрње злобе!...
Ти лежиш као горостас свадан,
Обиљен крљу, рањан и јадан,
Свезаних руку, спуштених нога,
Обране лиштен зар и од Бога,
Који с вилеми твој пораз гледа;
А д'јека твојој не прижа б'једи. —

Не, — нека мило, коју зар не би
Златвори кини задлап теби....
Синове твоје капијам туку,
На коле пену, за коња вуку,
Вјешају, колу, на парца с'јеку,
Турају у јаз, тове у р'јеку,
Кавице им оштре под покте бију,
И очи боду, и лоне шњу. —

А кхери твоје, те кхери плача,
Недана траз жешћа и јача:
Ону с мајци, — ту на видјку, —
Мужу ли, брату, ил' вјернику,
Безочи кршак, пакостан прни,
Силу ил' град, сржано их скрши:
Заврле од стра заостава д'јене,
Вади на ножу чедо из неве. —

Ах, завичају!... ах, земло драга!...
Служи ти динис неми ни трага. —
Градове твоје, хранове свете,
Сатарисале душманске пете;
Предјеле златне, богате стране,
Гледни ка' кугом сад похрвано;
Обишма' црне гробове твоје:
Остао теби све пропало је....

Прочала жезла, пропале круне:
Свој им вилскоин у праху труне....
Душан, Симеун, Крешњир, — гдје су?...
Друго до с'јекла, они већ н'јесу:
— Свијетло с'јенке. — А витезова,
Поносних твојих свн-соколова,
Мноштво толико, — зар с'јена није,
Ка' се по нукани ракала крајо?... —

Чуј! — трубе гласе, бубњери туку,
Позивају чете на боју туку.
Ето, ка' облак већ моци врве,
Да се с такмација рву и крве...
Пуцају пушке, тошони пале,
Сабље се ломе, срца се кале;
Јаук и писна небом се оре:
Наши се, наши, с усп'јехом боре! —

На гле, — на морској пучини доле,
Друго се крино загрој пољне,
Са оклопница жив оган д'јена,
Оружје зекта, прахити и с'јена:
Пакују, мислиш, ту пукао зјало;
Небо од дима на земљу паза;
Језером крви постола море:
Ал' ваши с' ишак с усп'јехом боре! —

За кога с' боре? — Та је ли за те,
Мој завичају, — да ти дуг врате
Синови твоји?... Ох, благо теби!
Над својом коби по сад не зеби!
Док чилх мишца имаш толико:
Не може већ ти нахудити нико;
Ухвањено тврдо нека те тјени:
Теби се сјајна будућност с'јени. —

Ах, робе сињи!... те среће ијеси:
С велика бола грозил се, тресл!
За славу туђу, поштемо туђе,
Беца су твоја сјајено оруђе;
Другица на спас нач њихов сјева;
Њихова крв се за другог лјева;
Они се боре, дуги рат,
За сваког... сваког... само не за те. —

Шта?!... Зар ни дубав на мањо пала?
Зар туђа мајка завест их звила?
Зар туђи лебав сладне ни боље?
Зар ни је блажи њиг туђе воље?
Зар служба туђа лакша ни врату?
Зар туђ' ни дражи, него брат брату?
Зар довор-вјениц на туђој глави:
Образ ни свјетља? иле ни слави?... —

Корит их не свјет, ... бранит не могу:
Кривци су тежки дому и Богу. —
Викли већ ропству од дуге доби:
Душом су пали, стрдли у злоби:
Ивсна понос у джм им поша!
Повос јунаштва био и проша:
Косу ни с главе неслога скубе:
А они јаче неслогу дубе. — —

Чинио и духом великан прави,
Милош нас учи, шта води к слави;
Каквим ли чувством груд да нам гори,
Када се борба свом прагу двоји....
А племенити Вртједски соко,
Са Леонидом лети високо!
Он с тридест својих, ка' онај с триста:
Показа чуда храбрости иста.

Али шта врједо пријери сјајни:
Кад оган свети, кад побуд тајни,
Љубави, слоге — способни ијесу,
Да нам у њедри срца потресу?...
Кад ли мод очи, тек једна мало
Видимо, гдје нас зичуло злато;
Готово, да нас срине ка' море,
И ту владубе вјечне нам двоје. —

Народњег свога дјетинства врјене,
Претурало је словосног право
Давно и давно: — мужени ми смо,
А зрело свјести још стекан ниско....
Не знамо корен свој да инаду:
Моћ, — у јединству: снага, — у складу:
Храброст, — у својим: срећа, — у згоди;
Смјелост, — у чину: спас, — у слободи....

Него на пасју, ни међу собом,
Вај! затичемо друг друга злобом,
Ништава покод распала ватру,
Да се већ браћа спрже и затру. —
Једни смо за Рим, — за Визант други:
Док су то вреда свој внашој туги:
Па с вјере раздор; — а чисте вјере,
Нема нас многи лјетка; ни зере. — —

Ох! да сам пророк, — како бих и ја
Цикло ка дуга у гори змија;
И, ка' он што је чемерно јода,
Над развалима божијег града:
Ја бих се исто у лезек дао,
Кад би' тај расин одкопит знао,
Што внашој кући нечило прјети,
Да ће јој и траг с нас се утрјети.

С нас, — ако остат ка' дослед наме
При нами наше исконе мане;
Ако ли рана брза и прјекла,
Не пронађемо хелема, лјеска;
Ако, ка' вазда, будемо спори
Познат тај отров, који нас корне;
Свом ли јединству народном, ако
Не жртвовасмо старане свако. — —

Савјета сво, — од оног, који
Не ласка ником, нит' се ког боји:
— Сградјау браћа: — теци спак тажо,
Утјеха' брањих да браћи дамо....
— Дигну се браћа да права траже: —
Нек сваки днор брат с брањом снаже....
— Устану браћа да ропство рину: —
Нек јуре браћа да с брањом гину....

— За дом је борба на исток-странн: —
У исток боже, та се дом брани

— Гле, на западу покор се свети: —
К западу сваки неж хитно лети....
— Свуд' гдје се наша застава дигне:
Трчи, ко може, прије, да стигне;
Јер је крв чеда свом дому света,
Гдје год нам плеше дод злота места. —

Ми смо јунаци, ... орлови сажи!...
Ал', ками и то јунаштво нани!
Док смо год метло у туђим рукама?
Док смо год кривци свом злу и жукам?
Док тврде вјере не узимамо:
Да је спас нами, — у нами само,
Ка' што нам од нас и пропад наша,
Те с тог нам грозил суђена чаша?... —

Ој! Гору Прва, дучо нам цигла,
Која се до нас свјетлећ се стигла,
Кроз ветстољетне магле и ткице
Светећи рани, ништећи злици!...
Буди ти браћи зрцлом сјајни,
Како нам гвјездом над званијани,
Треба лад и ноћ свеу' да смо будни,
Ако смо друге слободу жуани? —

Науци гору, браћу научи.
Да с' онај држи, кој' муке мучи;
Да тај одољет тиранији знаде,
Који зна врјети и трит јаде;
Да није понос нашег јунака:
Ни туђи калпак, ни заштит јака,
Ни мач о бедри, — кад мача паше,
Да брани оно што није наше! — —

А ти, туђ' свјете, — праведни буди,
По страсти срца, де! већ не суди:
Нег по правци и чољечанству,
Да се крај удре градом поганству!...
Друго од тебе не захтејамо:
Него нас пусти, — вустн нас само,
Да општо снагом, општу слободу,
Извојујемо сами свом роду. —

На Пелузици, 15. Јулија 1875.

Ј. Сумлечич.

ПИСМА ИЗ ЊЕМАЧКЕ.

Визвадек — 1870.

XIII.

Има неколико дана нијесам читао новине. То је знак да ми је то врјеме прошло брзо и пријатно. Ја их обично сваки дан много читам. То је такође лијепа забава. Новине су јучерава историја. Млади људи треба да их умјерено читају. Много читање новина смета их у њиховим пословима; долазе на те мисли да својим трудом и трошком поправљају род људски који се није могао поправити ни великим Нојевим потоком; и одмах без искуства напушта на себициности, на притворства, на глупости и на многе друге преиреке, тако да још у владиости или се оставе борити за побољшање чољечанства, и поћу углавном траговица оставијех, или на све што су дубави окрину, или у тој борби пропадану. Француски студенти за своје године много читају новине, а њемачки врло мало, они више читају озбиљно научне књиге, нију пјевају и дуге-лирају се. — Кад сам давас ступио у велику визваденску читавицу, зауставио сам се на прагу широки врата одакле се може гледати у двије велике сале, оне су пуне људи и жена. Преко сто новина и брошира на различитим језицима леже по астајани и астајачиња. Давје слуге обучене у црне хаљине свагда стоје и ако неће-те да устајете са своје столице, доносе вам листове које желите. Врједно је сматрати људе у сваком њиховом занимању; занимљиво их је сматрати и кад новине читају. Погледајте на ову мношину различна свјетла што сједи и чита, на поље зауставите свој поглед редом на свакоме, и видјете да је то исто тако лијепа забава као и читање самних новина. Нико не сједи уредно. Још није измишљена и начињена столица, на којој би беспослени људи могли по својој вољи сједити. Сви држе по једне новине у руци, читају их онако као што и ручају — без ацетита. Да се зауставио при ње којима. Овај старец заузео читиво кавице, с једне му стране стоји буржуаца и марана, с друге стране штап и шени...

гледа илустроване лондонске новине. На другом књићету сједи давије младе и лијепо даме, обје држе по једно новине али и погледају у њих, оне се тихо разговарају и очима по читавој сали гледе, по свој прилици оговарају све оне на којима се њихов поглед и разговор заустави. Недалеко од њих удабно се један мали господин у илгешко новине Тајмс, он се никакво неможе, са свим законима га новине; од читавог његовог тјела, само му се виде врхови од чизама, једно уво и мало на глави косе. Неколико њих држали су новине и гледали кроз прозор, двојица су сједили насатке и гледали у таван. Није то глауна забава гледати у таван. Човјек само када њешто у себи рачуна, али кад тражи да се нечега сјети, или кад жели да му дођу високо мисли, подигне своје очи горе. Један пражски ошницер стоји на прозору, у лијевој руци држи берлинско новине, а с прстима десне руке подлагано удари њеки марш; не далеко од њега на високој свиленој столици држема један старац, наочари му паде на бркове а новине на земљу. У врху сале, на једном узвишеном дивану, између два велика прозора, као какав президент једна млада и врло лијепа Францускиња пребацила ногу преко ного и сједи. Све су хаљине на кој црвене. Рукавице, марана, накит од зорала, ципеле, лопезе, све је од најцрвеније фарбе; ни једнога кочића што се на њој види, нема од друге фарбе. Осим тога њена дуга коса и обрве отарбале су црвеном фарбом тако вјешто да би свак рекао да је тако од свога рођења. Ко би рекао да јој је то све неизказано лијепо долаковало према њеном бијелом лицу и црвази очима. Ко год подигне своје очи од новина и нехотице у њу погледа. Она јасно види да је лијепа. У једној руци држи парашки шаљиви лист „Шаривари“, а у другој лопезу. Она чита, често се осмијене, но није ономе што чита; — кад кад се гласно насмије, и онда сви подигну главе од својих новина и у њу погледе, нико се не дуги што ни пресеца тачињу. Она не гледа ни у кога јер зна да сви у њу гледо. Њено је поштво најновија али слабо распрострањена мода. Има од добрих кућа дама, које се по кад кад виде по овим купитицама у таквим хаљинама, же које илгешкиње нарочито своју жуту косу радо црвено оварбоју; али та мода није могла међу Њемцие продрјети, њихово је васпитање скромно кућено васпитање; једва се по же која види са црвеним руквицама или ципелима.

У другој сали же стоје највише политичко новине, људи су много озбиљнија, главе су много ћелавије, трбуси су много узвишенији. Они најприје погледе како стоје курсови свјетских папшера, за тим прочитају телеграфско дешено и уводне чланке, потом играју на рулету који је одмах у ближики собани, изгубе или добију по неколико хиљада франка, па у пет сати обједују. То су пензионери генерали, банџијери и богаташи што живе од прихода а умиру од другог времена. Занимљиво је гледати их и по њиховом лицу погађати од које су нације, а за тим проћи доље горе кроз салу и виђети их редом на каквом језику читају новине, и тиме увјерити се је ли угодно њихову народност. У дну сале стајала су три мада господина у црним хаљинама, са руквицама на рукама, бриљиви су обучени и очешљани, они су често у сат загледали и међу собом шантали, то су за цијепа новације, први су пут сада дошла у оваква култица, све на је ново, са нестрпљењем очекују једнајести сат, када се обично отвара банка за играње. То је за оне који први пут прегледају свечаном почетку те борбе исто тако страховито и занимљиво, као и за оне који први пут у битку за газе. И за једно и за друго треба много времена док се човјек навикне. Јуначко срце и на једном и на другом мјесту свагда разлика или свагда не добија. И ја сам се свестио на једну велику столицу, и читао сам новине у којима ништа ново није било, док се није жубор у обје сале појавио. Једнајести сат још није потпуно избио, а већ сви бивају новине из руку, траже своје шешире и одлазе. Звекет новца чује се из собе које су одређене за играње. Банка се отвара, силни се новци броје. Тој струји и ја тим радије сљедујем, што од неколико дана никакво нијесам ни дозгоно ни играо. Зауставио сам у првој сали при великом астају са зеленим чољом, који је много већи и дужи од билјара. Два мошка до-нијели су на раменима у којима вршицама златне и сребрне монте и изручили их на астал. Да би се лавше и брже избројати могли, златни новци били су, све по педесет или сто француских лубата у еншке завијени, а банке францу-

ске сваке од хиљаду франака, биле су све по пет комада иглоу придонуте. За четири минута пред очима цијеле публике било је, избројено и у ред стављено. Свега триста хиљада франака лежало је на астаду. Са толикоку сумом отвара се сваки дан банка, и играње траје од једанајест сати прије подне до једанајест сати ноћу. Кад је све у реду било зову се кружни глас онога што управља: „играјте господо“ и стотине људи и жена опколне астал и покрине сребром, златом и банкима читав астад, а прослављена изабавица музика под прозорима са свом снагом поче свирати: „ах, злато је само шмиера!“ — Таквијех астада овђе има четири у четири велике сале које су све једна до друге. Ако добијете на једном астаду, имате надежду изгубити на другом. У ово доба године сви су астади тако обкољени играчима или онима што само гледају, да ни се једна приступити може. На рулетима сваког минута окрене се по један пут коло среће, и онда се на ново узлози међу. Највећа суми коју сваки играч на један пут може ставити, јесте десет хиљада франака.

— Ручао сам код Кристиана. Читау већеду дана нијесам код него био. Како сам убио гада ме много учиније поздравно него обично: „већ смо наслади да сте одутовали“. — Газдарица са две сале је је неке свазоте савијала хлавуу главом и освијну се, које ће овет толико рећи колико: добро сте дошли, већ смо наслади да сте нас оставили. Данас је необично много свијета било, киша их је доверала на подкровног ручају. На један пут већи днo гостију дође у меки необични жубор. Неке телеграфске депеше које су шле из руке у руку, томе су биле Фроу. „Гласно нека се чита“ повичу неки Французи, који су опширније жељели знати о том срећном догађају. Један се подиже са депешом у руци, сви ућутше: „дакле чујте, на париској шошији, француска војска Сорнет, добила је прву награду од сто хиљада франака. Император и триста хиљада душа били су при тој тузи. Од како постоје кошије то је прва пobjеда француског соја над инглешкима. Император и нестрегла на маса свијета плањали су ружави и викали: живица Сорнет“. Тек што је тај свршио други уста са другом депешом: „Мени јављају опширније. Сорнет припада мајору Фридолину, има јој четири године, мати јој се звала Миња а отац Сирприз. Због ово прве пobjеде над инглешкима коњски сојем, цно Париз плава у радости“. — И сви Французи, а то је већи днo гостију, доћоше у право смушало од радости, пидигоше чаше и вичу: „живица Сорнет, живица император!“ — и вишо шаљовишко прелјевало се преко чаша. Овако су се негда њихови предци радували кад им је дошао глас о пobjеди францускојвојске на Маренгу, Аустерлицу и Јени. Још је дошло двадесет депеша и све су ишло на околу. Само се о кобили Сорнети говорило. Инглези су само ћутали, неки није-у могли свосити то весеље, отишли су у поза ручка; један што сјебаше прели мени, није се могло уздржати да гадећи у таван, сви за себо гласно не рекле: отац Сорнетне најке узрарен је као жарече из Инглешке. Срећа те га није чуо који Француз, одмах би га звао на дујел.

Какав слана за ту владу беделију! — Хиљаде депеша разнијеће већо јунаштво на све стране свијета; милијоне пута повториће се немо јко у свијем дијеловима земље, сво илустроване новине доијече меу славу; после неколико дана по читаној Јевропи продаваће се нене фотографије, и ових дана неће ни једнога господског ојбеда у Јевропи и Америци бити за којим се неће само о Сорнети говорити. Иле некого газде које се до сада није није чуло, сада ће поред имена неговне беделије проћи кроз све земље и кроз све новине. Сви краљев и царева кад спомену име Сорнет, спомнуће и име мајора Фридолина. — Сироха „иллоз“ Шоненхауер, који није доживио овакву славу, можда се каје што се у слици човјека родно. Брзина, коју је он у наслади имао прешла би у брзину нога да се којом сребром као коњ на оном свијету појави, и данас сва господска уста са особитом радошћу спомињала би негово име, као што спомињу име Сорнети.

(Продужиће се).

(Штета од вихора). У Виртембергу између Бероха и Палајја код Емангева почилино је вихор недово неова много квар. Појава је вихора врло занимљива, но и ужасно осјетљива. Неваљки неговни описују последњи појав код Емангева од прилике овако. Небо се је на све стране сирало, као кад се облаци змију највећна гусују. Вихор је оштро пукао, али необичном снагом, по правац је сваки час мјенјао. У један нах указаше се на сјеверноисточној страни као два висока ступца, бјелкаста и осура. Почеше се привицати и долазе све брже и брже. Кад се привицаше, стопише се у један, много дељав. Чуо се је страхотан широт и видило, као да из ступца сукља дим, те се причикавало, као да зрак заудару сумпором. На свом путу зине за источни крај села Палајја. Ту је могао ивати, како који тренутак, 50—200 стопа дељавне. Што је год досегао, попокао је прошло. Шеснајест кућа и стаја изкидано је, а неколико поспе срушене. Пред неколико године сазидани чврсти хамбар срушено је после, а много слабије куће у близини захватно је само незнатно. Ардеје је чуло и разбицавао као влати, плотове цијепао и поваливао, да је само прасак стајао, живи и ливаде готово обријало. Соба је носило одјеће и права, перади и друге мањо животиње. Неколике кошице пчела захватно је без трага. Из велике једне јурге повукао је, кад је преко не прелетино, скоро сву воду. Прем је стрелинице прејурно, људи осталоше заплањени од ужаса над страхотом неговом. Распинуо се је у шуми кнеза Валерштајна, по оиће је морао највећше бјеснити. Најдеље хрсте испревљивао је, испрекидно и разидно, као најтање другиче. Ту је изачино највећи квар. Из свих околних мјеста видно се је каикових 20 часова, како јури валајући се и тамашећи све, што је год захватно.

(Спотворци купона турске ренте). Неки дан запљесало је у Налуљу много спотворених купона турске ренте. Сва је прилика, да их је доста већ поздављено, но колико их је у течају, а нити колико их је спотворено незна се још. Затворене су четири особе, код којих је нећено толико спотворака исправна на спотворање, да ће их се без велике муке злочин доказати.

(Удаје од страха). У околици града Дубна у Польској разидо је неко међу народ, да је руска влада продава за велике новце некокову арабском кнезу шест хиљада ђевојка и даће их силом дати похватати и одретиће. Вевојке тврдо појероваше вјести, појажмше се од страха за мушкарцима и почеше се удавати без обавра, как и за кога. Редорство је стигло дајце, који је уз много зно вљда и ће што добра проузрочко, те га предадо сулу.

(Го спо ђа Франклинова). У Лондону прежинула неки дан удовица гласовитога Цона Франклина, који је с цијетом британске жарине отишао на сјеверни пол, али се никад невратио. Од кад се је од нене растао родила се је и појрда читава ђенерација но врједна супруга све се је до сирти увјек мучила, еда скине копрену са тајниствене судбине свога мужа и негових другова. Јане Франклин родила се је 1804 год. Цону Гринвиу она је прва копом учинила пут из Мелбурна у Сиднеју (у Аустралији) и била у Канади, у сједињеним државима, у западној Индији, у Јапани и у Кини.

(Број становништва у Мадриду). Прежа последњем народном попису од 1. Декембра 1874 године има Мадрид 333,550 становника, 153,590 мушках, 179,960 женских. Неожњених и неудатих има 183,548; 119,254 живи у женити, удовца и удовица има 30,748. Туђинаца живи у Мадриду 1739.

СВИЈЕМА БОЛЕСНИЦИМА

снага и здравље без медицинне и трошкова.

REVALESCIERE DU BARY из ЛОНДОНА.

Има већ 28 година како ни једна болест није кадра супрот стати деликатној овој храни, која без медицине и трошкова лечи све боље у желуцу, живцима, грудима, плућима, устри, жезланима, слузици кожама, дисању, бубрезици и бјелици, као и туберкулозу, сушину, кашу, кишав, затвор, пролиа, слабост, шуделе, водону болест, грозницу, несвјестаци, конгестије, зујање ушију, блување баш и за врјеме трудноће, суморност, иривалеље, реуму, костоболу, бједнуу. — Извод из 80,000 цертификата од људи, који су се помогли, међу којима цертификати од професори д-ра Вурцера, г. Венека, редов. професора медицине на варбуршком универзитету, медицинског свијетника др. Ангелштајна, др. Пореланда, др. Камбела, професора др. Деде, др. Уре, грофице Кестелтјурковиче, жарине Брехановиче и многи других високих особа, свакоме ће се безплатно послати.

Кратак извод из свиједоштва.

Број 64,210. Маркиза Брехановица 7 година ратна је од јетре, но кила сна, артали на свима удовима, иривала и чинила.

Бр. 79,810. Г-ђа удова Клемовица из Дезелдорфа, читала је од давнашње главоболе и блувања.

Бр. 75,877. Флоријан Келе, ц. кр. чиновник из Будима, ивао је зашавље плућа, несвјестаци и терет на грудима.

Б. 75,910. Г. Глара Тешнер, ђав више трговачке школе у Бечу, боловао је од груди и живца.

Б. 65,715. Г-ђица Монлујева није могла да једе ни да спава и иривала је.

Више храни Revalesciero него месо и код одраслих и ђеце уштеди 50 пута више на цијени него ли у другим интеријалима и јелима.

У шехани кутјама: по фунта 1 ф. 50 и, 1 фунат 2 ф. 50 и., 2 фунта 4 ф. 50 и., 5 фуната 10 ф., 12 фуната 20 ф., 24 фунта 36 ф. — Шикоти од revalesciero у кутја по 2 ф. 50 и. и 4 ф. 50 и. — Чоколада од revalesciero у прашку и таблицама за 12 шоља 1 ф. 50 и., за 24 шоље 2 ф. 50 и., за 48 шоља 4 ф. 50 и., у прашку за 120 шоља 10 ф., за 288 шоља 20 ф., за 576 шоља 36 ф. — Добити се може код Barry du Barry & Comp. у Бечу Wallfischgasse н.г. 8, у Пешти код Joseph v. Török; као и по свима варшавима код добрих апотекара и дућанима; а бечка кућа шале уз поштанску упућину на све стране. Још га продаје у Трсту: Serravallo; у Задру: Androvič; Раджа: Prodram.

(52—6)

ЏИ ХЕРЦЕГОВИНЕ.

— Поточе вјести јављају нам, да су из Прие Горе ускочили у Херцеговину познати херцеговачки јуначки Лука Петковић, Вуло Хаџић, Лазар Социца и с њима војвода Богдан Зимоњић, који је од године 1863 био интеријери на Грахово. Војвода Зимоњић отишао је на Троглав у сред Херцеговине. Небу су се придружили Бањани и друга суседна племена, од којих је по неку стотину људи послао устаника у помоћ.

— Дознајемо поуздано, да је устаник и Турку прешао, и да се народ од доњег Колашина до Пљеваља диго на оружје. До сад знамо за три чете. Једну предводи Митар Робовић и ч његовој су чети и два Турчина. Друга чета ударила је на Кочак планину и посејала барјактара Дедогица и Махмута Ђаковица. Овога је Махмута посејкао један Турчин, који је у ту чету. Трећа чета подигла се из Пљеваља и посејкала једнога заптију код Глибаћа.